

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННІ лісового і садово-
паркового господарства

Петро ЛАКИДА
" 19 " ГОСГОСПАРХ 05 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри філософії та
міжнародної комунікації
Протокол № 9 від 04.05.2022 р В.о.
завідувача кафедри

Валентина КУЛЬТЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Деревообробні та меблеві
технології»

Андрій СПРОЧКІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Спеціальність: 187 Деревообробні та меблеві технології

Освітня програма Деревообробні та меблеві технології

ННІ Лісового і садово-паркового господарства

Розробник: Лаута Олена Дмитрівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії та міжнародної комунікації

Київ – 2022

1. Опис навчальної дисципліни

«ФІЛОСОФІЯ»

Галузь знань, освітньо-професійна програма, спеціальність, кваліфікація		
Ступінь вищої освіти	Перший рівень вищої освіти	
Спеціальність	187 Деревообробні та меблеві технології	
Освітня програма	Деревообробні та меблеві технології	
Кваліфікація	Бакалавр з деревообробних та меблевих технологій	
Галузь знань	18 Виробництво та технології	
Характеристика навчальної дисципліни заочної форм навчання		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Лісове господарство		
Рік підготовки	3	1
Семестр	5	1
Лекційні заняття	15 год	6
Практичні, семінарські заняття	15 год.	4
Самостійна робота	90 год.	110
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: метою вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є розвиток у студентів інтересу до філософського осмислення дійсності, світового історико-культурного процесу, формування філософської культури мислення, пізнання світу та самих себе, навичок застосування філософської методології; актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Завдання: запропонована програма має дати студентам цілісний виклад основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення проблем, ознайомити студентів із наявними філософсько-науковими концепціями в їх поліфонічному і плюралістичному звучанні, яке допомагає альтернативному сприйняттю і осмисленню буття.

Основними завданнями курсу є:

- розкрити специфіку вічних філософських питань, що стосуються життя кожної людини;
- надати загальні теоретичні знання про основні філософські концепції та філософські категорії;
- окреслити специфіку та межі філософського знання;
- прищепити культуру філософського теоретичного мислення;
- сформувати здатність до самостійного аналізу складних явищ суспільного життя та вміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням специфічно наукових та професійних завдань.
- сприяти формуванню гуманістичного потенціалу особистості, її загальної культури.

Предметом курсу є вчення взаємовідносин «людина -світ- наука - інновації».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історичні типи філософії, основні парадигми філософствування;
- основні галузі філософського знання (онтологія, гносеологія, логіка, філософська антропологія, етика, естетика, соціальна філософія тощо);
- основні форми буття і сутність діалектики;
- походження свідомості, форми і структуру свідомості;
- шляхи пізнання світу, функціонування знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливості взаємозв'язку науки, техніки з сучасними соціальними й етичними проблемами;
- форми суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;
- умови формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури;

вміти :

- обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію;
- застосувати знання, яких було набуто під час вивчення курсу “Філософія”, в процесі вирішення професійних завдань, в процесі розробки соціальних й екологічних проектів, організації міжлюдських відносин;
- науково аналізувати найважливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя;
- розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення культури, пояснювати феномен культури та цивілізації;
- володіти методологією й методами пізнання, розуміти сутність творчої діяльності;
- вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем;
- добре орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі.

Запропонована програма має дати студентам цілісний виклад основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення, ознайомити студентів із наявними філософськими концепціями в їх поліфонічному і плюралістичному звучанні, яке допомагає альтернативному сприйняттю і осмисленню буття.

Набуття компетентностей:

➤ **загальні компетентності (ЗК):**

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 - **фахові (спеціальні) компетентності (ФК):**
- Здатність організувати роботу малих колективів виконавців.
- Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях
 - **Програмні результати навчання**
- Володіти гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі академічного або професійного спрямування.
- Оцінювати значення гуманітарних, природничо-наукових знань. Знаходити рішення у професійній діяльності, мати достатню компетентність в методах самостійних досліджень, бути здатним інтерпретувати їх результати
- Вибирати комплекс необхідних гуманітарних, природничо-наукових знань та професійної інформації для вирішення питань майбутньої фахової діяльності.
- Давати відповіді на проблемні питання, пов'язані з професійною діяльністю в лісовій галузі. Виконувати вимоги посадової інструкції.
- На основі гуманітарних і професійних знань формувати етичні засади співпраці в колективі.
- Виявляти, узагальнювати і вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності, та формувати почуття відповідальності за виконувану роботу.
- На основі гуманітарних знань демонструвати соціальний оптимізм, повагу до етичних принципів. Проявляти позитивну професійну, соціальну та емоційну поведінку і адаптувати її до системи загальнолюдських цінностей. В межах компетенції проявляти самостійність і відповідальність у роботі.

**1. Програма та структура навчальної дисципліни «Філософія»
для повного терміну денної та заочної форми навчання**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	тижні	усього	лекції	практ.	с.р.	усього	лекції	практ	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	6	4	110
Змістовий модуль 1. Філософія як універсальний тип знань									
Тема 1. Філософська пропедевтика. Біоцентризм як сучасне світобачення	1	7	1		6	8			8
Тема 2. Філософія Давнього світу. Греція, Індія та Китай	2	7	1		6	10	2		8
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	3	9	1	2	6	10		2	8
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	7	1		6	8			8
Тема 5. Німецька класична філософія	5	9	1	2	6	8			8
Тема 6. Некласична філософія XIX-XXI ст.	6	7	1		6	10		2	8
Тема 7. Українська філософія	7	9	1	2	6	7			7
Разом за змістовим модулем 1.		55	7	6	42	61	2	4	55
Змістовий модуль 2. Онтологія. Гносеологія									
Тема 8. Філософське розуміння світу, проблема буття	8	7	1		6	7			7
Тема 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії. Свідоме використання біоресурсів	9	9	1	2	6	9	2		7
Тема 10. Пізнавальна активність людини	10	7	1		6	7			7
Тема 11. Наукове пізнання. Особливості методології пізнання в біологічних науках	11	9	1	2	6	7			7
Разом за змістовим модулем 2.		32	4	4	24	16	2		14
Змістовий модуль 3. Філософія людини									
Тема 12.	12	7	1		6	9	2		7

Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства									
Тема 13. Біосфера і суспільство. Філософія моралі. Біоетика	13	9	1	2	6	7			7
Тема 14. Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації	14	9	1	2	6	7			7
Тема 15. Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього	15	8	1	1	6	6			6
Разом за змістовим модулем 3.	33		4	5	24	29	2		27
Усього годин	120		15	15	90	120	6	4	110

Теми лекційних занять

№ з/п	Тема	Години
1.	Філософська пропедевтика. Біоцентризм як сучасне світобачення	1
2.	Філософія Давнього світу. Греція, Індія та Китай	1
3.	Філософія доби Середньовіччя та Відродження.	1
4.	Філософія Нового часу і доби Просвітництва.	1
5.	Німецька класична філософія	1
6.	Філософія XIX-XX ст.	1
7.	Розвиток філософської думки в Україні.	1
8.	Філософське розуміння світу. Поняття буття.	1
9.	Свідомість як фундаментальна категорія філософії. Свідоме використання природних	1
10.	Пізнавальна активність людини	1
11.	Наукове пізнання. Особливості методології пізнання в біологічних науках	1
12.	Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства	1
13.	Біосфера і суспільство. Філософія моралі. Біоетика	1
14.	Філософська антропологія та філософія культури і цивілізації	1
15.	Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього	1
	Разом	15

Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Години
1.	Філософська пропедевтика. Філософія Давнього світу	2
2.	Середньовіччя, Ренесанс та філософські пошуки Модерну	2
3.	Некласична філософія XIX-XX ст. Феномен національної філософії	2
4.	Філософське вчення про буття. Свідомість як фундаментальна категорія онтології.	2
5.	Пізнавальна активність людини. Особливості методології пізнання в біологічних науках	2
6.	Біосфера і суспільство. Антропогенез. Філософія моралі та біоетика	2
7.	Філософія культури і цивілізації.	2
8.	Аксіологія: цінність буття та стратегії майбутнього	1
	Разом	15

4. Контрольні питання, комплекси тестів для вивчення рівня засвоєння знань студентами.

1. Проблема основного питання філософії
2. Статус філософії та її взаємовідносини з іншими науками. Функції філософії.
3. Які ви знаєте періоди історії філософії?
4. Світоглядні погляди Стародавнього Китаю та Стародавньої Індії.
5. Які риси притаманні античній філософії?
6. Як зберігалась спадщина античної думки у Середньовіччі?
7. Що ви знаєте про філософію Відродження?
8. Емпіризм та раціоналізм Нового часу.
9. Критична філософія Канта.
10. Філософська система Гегеля.
11. Основні риси, тенденції та протиріччя сучасної філософії.
12. Ситуація постмодерну в сучасній філософії.
13. Філософські ідеї Г. Сковороди.
14. Осмислення проблем нації і державності в українській філософії у кінці XIX та на початку XX століть.
15. Філософське розуміння світу: буття і свідомість.
16. Проблеми істини в філософії і науковому пізнанні.
17. Структура суспільної свідомості. Суспільство та природа.

18. Культура та цивілізація.
19. Глобальні проблеми сучасності та можливості їх розв'язання.
20. Інформаційне суспільство: головні ознаки, тенденції, перспективи.
21. Геополітичні тенденції сучасного розвитку суспільства.
22. Глобальні проблеми сучасності та їх вирішення.

Приклади екзаменаційних завдань

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС: Бакалавр ННІ лісового та садово-паркового господарства	Кафедра філософії та міжнародної комунікації 2022-2023 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Філософія»	«Затверджую» Зав. кафедри філософії та міжнародної комунікації _____ В.П. Культенко
Екзаменаційні питання			
1. Поняття і функції світогляду. Історичні типи світогляду.			
2. Розвиток уявлень й особливостей розуміння буття в історії філософії.			
Тестові завдання різних типів			
1. Теорія пізнання, одна з головних філософських дисциплін, яка досліджує закономірності процесу пізнання – це ... (у бланку відповідей впишіть правильну відповідь одним словом)			
2. Упорядкуйте етапи розвитку філософського знання від найдавнішого до сучасного:			
<ol style="list-style-type: none"> 1) філософія середньовіччя 2) філософія Нового часу 3) антична філософія 4) сучасна філософія 5) епоха Відродження 			
3. Зіставте вислови з філософами, яким вони належать:			
1	Знання – це сила	а	Дж.Локк
2	Мислю, отже існую	б	Б.Спіноза
3	Людина людині вовк	в	Ф.Бекон
4	Свідомість людини при народженні – чиста дошка, на якій чуттєвий досвід залишає свої сліди	г	Т.Гоббс
5	Свобода – усвідомлена необхідність	д	Р.Декарт
4. Які основні риси філософії Середньовіччя? (у бланку відповідей вкажіть кілька варіантів відповіді)			
<ol style="list-style-type: none"> 1) Провіденціалізм 2) Креаціонізм 3) Механістичне розуміння світу 4) Теоцентризм 5) Ототожнення справедливості із знанням 			
5. Філософський метод тлумачення та розуміння феноменів культури, зокрема текстів, їх залежності від контексту культури, в якому вони існували, і від культури суб'єкта, який здійснює інтерпретацію – це ... (у бланку відповідей впишіть правильну відповідь одним словом)			
6. Яка з дисциплін не входить до складу філософських? (Вкажіть один варіант відповіді)			
<ol style="list-style-type: none"> 1) Антропологія 2) Онтологія 3) Естетика 4) Філологія 5) Логіка 			
7. Як тлумачилося походження держави в концепції суспільного договору Просвітництва? (Вкажіть один варіант відповіді)			
<ol style="list-style-type: none"> 1) як договір про ненапад 			

2) як договір про майнові відносини в суспільстві 3) як угоду людей із Богом про дотримання заповідей божих 4) як договір про розподіл влади на три самостійні гілки: законодавчу, виконавчу і судову 5) як угоду людей між собою про відмову від частини своєї свободи
8. В чому полягає сутність «коперніканського перевороту» Канта у філософії? <i>(вказіть один варіант відповіді)</i> <ol style="list-style-type: none"> 1) земля обертається навколо сонця, а не навпаки 2) джерело знання слід шукати не в об'єкті, а в суб'єкті 3) апріорне знання є основою пізнання 4) раціональних доказів існування Бога не існує 5) моральність не залежить від природної детермінації
9. Пізнання як форма діяльності здійснюється в: <i>(вказіть один варіант відповіді)</i> <ol style="list-style-type: none"> 1) художніх образах; 2) метафорах і символах віри; 3) поняттях, судженнях, умовиводах; 4) моральних оцінках; 5) етичних настановах.
10. Головним продуктом виробництва інформаційного суспільства є: <i>(вказіть один варіант відповіді)</i> <ol style="list-style-type: none"> 1) Нафта і газ 2) Біржові акції 3) Національний валовий продукт 4) Інформація та знання 5) Гроші

5. Методи навчання

Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять.

- Методи, які забезпечують опанування навчального предмета (словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда), візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові індуктивні, дедуктивні та традуктивні методи навчання, тренінг комунікативних навичок.
- Методи які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (метод проєктів, презентація, навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти, конкурси, вікторини тощо);
- Методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності (опитування, тестові завдання, питання для самоконтролю, іспит, у т. ч. через комп'ютерні освітні системи, elearn)
- Методи набуття нових знань, формування вмій та навичок, закріплення, перевірки, порівняння, узагальнення, конкретизація. Сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.
- Практичні методи – навчальні вправи, семінарські та самостійні роботи, написання есе, участь у конференціях, науково-практичних семінарах.

6. Форми контролю

- **Попередній контроль** – опитування
- **Поточний контроль** – опитування.

Завдання поточного контролю є перевірка розуміння матеріалу, вироблення навичок самостійного опрацювання текстів, здатності їх осмислення та уміння представити знання матеріалу публічно та письмово.

- **Тематичний контроль** – написання модульних контрольних робіт
- **Підсумковий контроль** – екзамен

Завдання підсумкового контролю полягає в перевірці розуміння студентами програмного матеріалу в цілому.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про экзамени та заліки у НУБіП України».

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзамену
90-100	
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

9. Методичне забезпечення

1. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів /Є. М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль – Київ : Академвидав, 2005. – 592 с.
2. Гейко С.М., Культенко В.П., Лауга О.Д. Філософія. Навчальний посібник. К.: Видавничий центр НУБіП України, 2015 – 116 с К.: Видавничий центр НУБіП України, 2015 – 116 с.
3. Чекаль Л.А., Культенко В.П, Лауга О.Д. та ін. Філософія освіти. Навчальний посібник. К.: «Міленіум», 2017 – 664 с.
4. Чекаль Л.А., Культенко В.П, Лауга О.Д. та ін. Філософія науки та інноваційного розвитку. Навчальний посібник. К.: «Міленіум», 2017 – 952 с.
5. Гейко С.М., Культенко В.П., Лауга О.Д. Філософія. Методичні рекомендації для студентів заочної форми навчання. К.: «Міленіум», 2019 – 123 с.
6. Гейко С.М., Лауга О.Д. «Філософія» для студентів стаціонарної форми навчання ОС «Бакалавр» НУБіП України». К.: Видавничий центр НУБіП України, 2020– 71 с.

10. Рекомендована література

• Основна

1. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – 4-те вид., випр. і доп. – Львів : Магнолія, 2006. – 504
3. Причепій Є. М. Філософія : посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Київ : Академвидав, 2003. – 575 с.
4. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студен вищих навчальних закладів/Є. М. Причепій. – Київ : Академв.идав, 2005. – 592 с.

• Допоміжна:

1. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій / В. Андрущенко, М. Михальченко. – Вид. 2-е, випр. і доп. – Київ : Генеза, 1996. – 368 с.
2. Берко П. Нова парадигма української філософії / П. Берко. – Львів : ЛДМУ ім. Д. Галицького, 2003. – 302 с.
3. Бичко А. К. Історія філософії : підручник /А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – Київ : Либідь, 2001. – 406 с.
4. Бойченко І. В. Філософія : навч. посіб. для дистанц. навч. / І. В. Бойченко, М. І. Бойченко. – Київ : Університет "Україна", 2004. – 212 с.
5. Васянович Г. Філософія : навч. посіб. / Григорій Васянович. – Львів : Норма, 2005. – 210 с.
6. Гейко С.М., Горбатюк Т.В., Лауга О.Д. та ін. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія та сучасність : монографія. К.: «Міленіум», 2018. –378 с.
7. Горський В. С. Історія української філософії : навч. посіб. / В. С. Горський. – Вид. 4-е. доп. – Київ : Наукова думка, 2001. – 374 с.
8. Горський В.С. Філософія в українській культурі. [Текст] / В. С. Горський. – К. : Центр практичної філософії, 2001. – 73 с.

9. Кант І. Критика чистого розуму. [Текст] / Пер. з нім. Ігоря Бурковського – К. : Юніверс, 2000. – 349 с.
10. Кондзьолка В. В. Нариси з історії античної філософії / В. Кондзьолка. – Львів : Вид-во ЛДУ ім. І. Франка, 1993. – 258 с.
11. Кондзьолка В. Історія Середньовічної філософії : навч. посіб. / В. В. Кондзьолка. – Львів : Світ, 2001. – 218 с.
12. Кузьміна С.Л. Філософсько-педагогічна спадщина П. Юркевича. [Текст] / С. Л. Кузьміна; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського – К., 2003. – 303 с.
13. Лаута О.Д. Глобалізація як соціально-філософська проблема // Матеріали Міжн. науково-практичної конференції «Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі». – Одеса, 2016. – С. 50-54.
14. Лаута О.Д. Інформатизація та комп'ютеризація в сфері освіти // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Збірник наукових праць. Серія: «Теорія культури і філософія науки». Вип.56. – Харків, 2017. – С. 26-30.
15. Лаута О.Д. Роль науки в сучасному суспільстві // Матеріали Другої Всеукраїнської наукової конференції «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій», 26-27 жовтня 2018 р. м. Дніпро. – С. 156-157.
16. Лаута О.Д. Проблеми формування громадянського суспільства // Україна, українська мова – світ ХХІ століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матеріалами Дванадцяті Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 25 жовт. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. – С. 219-223.
17. Мазур Л. Дух і плоть. Філософія життя та проблема людської тілесності : монографія / Леонід Мазур. – Львів : [б. в.], 2003. – 377 с.
18. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади [Текст] / Ф. Ніцше. – К. : Основи-Дніпро, 2013. – 415 с.
19. Рижак Л. Філософія : підручник / Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с.
20. Філософія : навч. посіб. / Ю. В. Осічнюк, В. С. Зубов, І. М. Молчанов та ін. ; за ред. Ю. В. Осічнюка. – Київ : Атіка, 2003. – 461 с.
21. Філософія. Світ людини. Курс лекцій : навч. посіб. / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов [та ін.]. – Київ : Либідь, 2003. – 429 с.
22. Хамар У. В. Історія філософії : курс лекцій / У. В. Хамар. – Львів : Ініціатива, 2008. – 360 с.

• **Інформаційні ресурси:**

1. Архів класичної філософської літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://abuss.narod.ru/Biblio/philo_zip.htm
2. Бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади. (укр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ae-lib.org.ua>
3. Веб-сторінка: Спадщина Отців Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pagez.ru/lstn>
4. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
5. Окремі тексти з філософії (бібліотека О. Косилової) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elenakosilova.narod.ru/uhref.html>
6. Сайт Українського філософського фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua>
7. Сайт «Ізборник» – Історія України ІХ-ХVІІІ ст.: першоджерела та інтерпретації (електронна бібліотека давньої української літератури та розвідок з політології) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litorys.org.ua>
8. Сайт видавництва Свічадо (Історія релігії, переклади Отців Церкви, християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія, психологія, етика та ін.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svichado.com>
9. Сайт філософсько-літературного журналу «Логос» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ruthenia.ru/logos/>
10. Hubner K. Philosophy of Modern Art and Philosophy of Technology [Електронний ресурс] / К. Hubner. – Режим доступу: http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/SPT/v4_n1pdf/HUBNER.PDF